

NEOLİBERALİZM KISKACINDA GIDA REJİMİ

Gıda ürünlerinin üretilme biçimi ve hangi gıdanın üretileceği ve nasıl tüketileceğine karar verme yöntemimiz gündelik hayatımızın vazgeçilmez bir parçasıdır. Ancak birçoğumuz kapitalist üretim ilişkilerinin egemen olduğu günümüzde bir önceki gün tükettiğimiz gıdanın ne olduğunu hatırlamayız. Halbuki, gıda üretimi ve tüke-

timi insanlık tarihi boyunca ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal değişimin önemli bir faktörü olmuştur. Halkların Demokratik Partisi olarak, gıdaların gündelik hayatımızdaki önemini farkındalığıyla, bu ayın konusunu, günümüzün egemen ekonomi politikası olan neoliberalizm kiskacında gıda rejimini incelemeyi karar verdik.

PEKİ NEDİR GIDA REJİMİ? VE NEDEN GIDA REJİMİ?

GIDA REJİMİ, gündelik hayatta tükettiğimiz gıdaların belirli bir sistem içinde üretiminden tüketimine kadar geçen süreçte aklımıza gelen her türlü işlevselliğe egemen olmasıdır. Başka bir ifadeyle toprağa atılan tohumun, çiftçinin emeğinin, gıdaların dağıtımının, gıdaların satılmasının ve tüketilmesinin belirli bir koşullarla bir sistem içerisinde sürüp gitmesidir.

Gıda rejimi kavramı, neoliberal küresel gıda sisteminin farklı biçimlerindeki hegemonyasının karmaşık ilişkilerini kolaylaştırma konusunda bizlere imkan sunmaktadır. Son yüzyıl boyunca dünya tarımsal ticaret hacmindeki büyüme, tarımsal emtia ihracatının 19. yüzyılın ortasında birkaç milyon tondan, 21.yy başında 1.4 milyar tona yükselmesi tarımda muazzam sermaye birikiminin olduğunu göstermektedir. Neoliberal gıda sisteminde ticaret akışlarının boyutu ve özellikleri, arazinin kullanımı, toprağın verimliliği ve en önemlisi tarımsal üretimin ve tüketimin biçimi ulusal gıda rejiminin nasıl oluştuğunu analiz etmek açısından temel ölçeklerdir. Gıda rejiminin günümüzde hegemonya haline gelerek tarımda monokültür üretimin ve tüketimin şirketler tarafından nasıl belirlendiğini nicel ve niteliksel yönleriyle anlatmaya çalışacağız.

Fotoğraf: "Food, Inc" (Gıda A.Ş.) belgeseli afişinden alınmıştır.

"Gıda A.Ş./Food,Inc." belgeseli ne gibi gıdalarla beslediğimizi, gıdaların nasıl üretildiğini, bu gıdaların sağlığımıza etkilerini ve bu değişim dalgasının nasıl küresel gıda endüstrisini boydan boya etkilediği hakkında şaşırtıcı gerçekleri ortaya seriyor. Gıda A.Ş. Amerikalıların marketlerden aldıkları yiyeceklerin aslında nereden geldiğini ve bunun gelecek nesillerin sağlığına olumsuz etki edeceğine dair vurgu yapıyor. Belgesel, bir takım şirketlerle devlet kurumları arasındaki dostane ilişkiyi ortaya koyuyor. Ancak bu dostluk; tüketici sağlığına, tarıma, çiftçilere, hayvan haklarına ve çevreye düşman olan bir dostluk! Ne yediğimize dair korkunç gerçekler; endüstriye, sömürüye ve açgözlülüğe dair bir dizi gerçekle iç içe geçiyor.

Gıda rejimi kavramı, Harriet Friedmann ve Philip McMichael tarafından 1989'da yayınlandığı bir makaleyle gıdanın ekonomi politiğini analiz ettiği bir kavramdır.

1.gıda rejimi (1870-1930) emperyalist devletlerin sınırları aşan tarımsal genişlemesine paralel olarak işgal edilen ülkelerde biriken **tarımsal ürünlerin sömürülmesine** dayanmaktaydı.

2.gıda rejimi (1947-1972) ABD **hegemonyası altında**, taban fiyat ve devlet alımlarına dayalı ulusal tarım destek programları ve ticaret kontrolleri uygulanmasıyla gerçekleşmiştir.

3.gıda rejimi (1980-?) neoliberalizmin ticaretin serbestleşmesiyle tarımda şirketlerin ve finans sermayenin egemen olduğu günümüzde egemen olan fakat krize girmiş rejimdir.

Dünya Ticaret Örgütü'nün 1995'te (DTÖ) kurulmasıyla, tarıma etki eden ticaretle ilgili önlemlere ilişkin anlaşma taslağı, egemen devletlerin gıda ve tarımı düzenleme haklarını kısıtlayarak tarımda serbestleşme sürecini küresel ölçekte kurumsallaştırdı. DTÖ aracılığıyla uygulanmaya koyulan neoliberal politikalar, tarımsal gıda üretiminde **devlet yerine özel sektöre esas almaktaydı.**

1990'larda Dünya Ticaret Örgütü'nün kurumsal öncülüğünü yaptığı ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu ülkelerin kabul ettiği anlaşmalar tarımsal gıda üretimi ve ticaretinde neoliberal hegemonyanın kurulmasına neden oldu. DTÖ'nün tarımdaki öncülüğüyle gelişmiş ülkelerdeki tarım ekonomisinin önü açıldı. Süreç, gelişmiş ülkelerin dünya gıda piyasasını tekeline alması ve gelişmekte olan ülkelerin tarım ekonomilerini kendilerine bağımlı hale getirmesiyle sonuçlandı.

Küresel gıda üretimi ve ticaretinin uluslararası şirketler tarafından belirlendiği tarihsel süreçte, ulus devletlerin tarımsal gıda üretimindeki rolünün aşamalı olarak ortadan kalktığı bir gıda rejimi egemen hale geliyordu. Küçük ölçekli üreticilerin dışarıda tutulduğu, tarımsal gıda üretiminde fiyatları büyük şirketler belirliyordu. Dolayısıyla dünya ölçeğinde tarımsal üretim ve tüketimin kurallarını belirleyen ve yöneten kaçınılmaz olarak bu şirketlerdir.

Tarımsal gıda üretiminin ve tüketiminin standartlarının finans sermaye ile iş birliği içinde olan şirketler tarafından belirlenmesi, dünyadaki tarım topraklarının sermaye birikimine nasıl dahil edildiğini göstermektedir.

NEOLİBERAL GIDA REJİMİNİN HEGEMONYASINDAKİ TEMEL FAKTÖRLER

1. 21. yüzyılın başlarında, uluslararası pazarların büyümesi, tarımsal gıda tedarik zincirlerinin kademeli olarak dönüşümüne gerçekleşmiştir.
2. Büyük süpermarketlerin aktif rol aldığı büyük perakende zincirleri tarafından geri kalmış Sudan gibi ülkelerde üretim arazilerinin sayısı artmıştır.
3. Özellikle gıdanın muhafazası için soğuk zincir teknolojisi ve lojistik gelişmeler dünya çapında taze gıda dolaşımının önünü açmış, rekabeti keskinleştirmiştir.
4. Bu rekabet koşullarında bir yandan tarımsal ürünlerin arz ve hareketinde genel bir artışa neden olurken, diğer yandan dağıtım mekanizmalarının gelişmesiyle önemli bir pazarın oluşmasına neden olmuştur.
5. Wal-Mart, Tesco (Kipa) ve Carrefour gibi Avrupa ve Kuzey Amerika süpermarket markaları, toptan ve perakende olarak dünya gıda pazarını yönetmektedir.

Fotoğraf: dreamstime.com

Dünyanın en büyük supermarket zincirleri

- **Dünyanın en büyük perakende zinciri olan Walmart, 2017 yılının ilk çeyreğinde toplam cirosunu yüzde 1,4 artırarak 117,5 milyar dolara çıkardı.**
  - **Tesco Kipa 2016 yılında Migros tarafından satın alındıktan sonra 2017 yılında sadece Türkiye'de 15,3 milyar dolar ciro elde etti.**
6. Bu şirketlerin yüksek düzeyde kâr etme sebepleri, küresel ölçekte gıda üretmeleri, pazarı yönetmeleri ve satış organizasyonu yapmalarından kaynaklanmaktadır.
  7. Bu şirketler kâr elde ederken beslenme alışkanlıklarımızdan sağlığınıza kadar yaşamımızın her anına etki eden bir faaliyet içerisindedir.
  8. Bu şirketler daha fazla kâr elde etmek için **yemel üretim** yapılarını ortadan kaldırarak **monokültür üretimi** esas almaktadır.
  9. Gıda sektöründe çiftçilerden aracılar, aracıardan süpermarketlere kadar sürecin şirketler tarafından biçimlenmesi, stratejiktir. Reklamın hemen hepsinde satılan gıdaların ne kadar sağlıklı olduğu ve bize faydalı olduğundan dem vurulur.

Çekilen reklamlarda gıdalara öyle bir imaj yüklenir ki gıda kendisine yabancılaşır.

“Reklamlara aldanıp aldığınız her şey bizi biraz daha yoksullaştırır” John Berger

10. Gıda sektöründeki reklamlar imgesel olarak gıdanın sürekli biçimde tüketimine odaklanarak üretimdeki eşitsizliği saklamaya çalışarak aldığımız gıdalardaki emekçilerin rolünü görünmez kılar. Örneğin şirketler devasa miktarda kâr elde ederken günlük 90 TL'ye güvencesiz çalışan **mevsimlik tarım işçilerinin** ve marketlerde asgari ücrete günde 14 saate varan çalışmayla **emekçilerin sömürsünü** gizlemeye çalışır.

11. Şirketlerin ürettiği ve sattığı ürünlerin insan fizyolojisinde yaratabileceği değişkenlikleri denetleyen kurumsal yapıların olmaması **gıda egemenliği, gıda güvenliği ve gıda güvencesini** ortadan kaldırarak şirketlerin yönettiği gıda rejiminin ege-men olmasına neden olur. <https://www.gercektaraf.com/gundem/bimde-satilan-emin-kiymanin-icinden-boya-cikiyor-iddiasi-bimde-skandal-lar-bitmiyor-h8522.html>

12. Türkiye, dünya fındık üretiminin yüzde 70'ini sağlıyor. Türkiye'de üretilen fındığın yüzde 40'ını ise Ferrero grubu alıyor. Ferrero'nun fındık ihtiyacının yüzde 80'i Türkiye'den karşılanıyor. Ancak fındık üreten çiftçiler ucu ucuna maliyetini kurtardığı bir üretim yapmak zorunda kalıyor. <https://haber.sol.org.tr/emek-sermaye/nutella-kinder-ferrero-rocher-findikta-cocuk-isciligi-suru-yor-277091>

TÜRKİYE'DE NEOLİBERAL GIDA REJİMİNİN İNŞA EDİLMESİNDE İKTİDARIN ROLÜ

1. Tohum alanında **TİGEM**, gübre alanında TÜGSAŞ ve İD-SAŞ ile Traktör ve Tarım Makineleri İşletmesi de 2000 yılında özelleştirildi.
2. Su Ürünleri Genel Müdürlüğü, Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü, sağlıklı ve kaliteli gıda denetimi için kurulan Gıda Kalite Kontrol Müdürlükleri kapatılarak şirketleri denetleyen kurumlar ancak ihbar olduğu zamanlarda görünmektedir.
3. Bitkisel üretimde zararlılarla etkin mücadele ve bilgi desteği sunan Ziraat Mücadele ve Karantina Genel Müdürlüğü işlevsizleştirilerek tarımda insan sağlığını olumsuz etkileyen pestisit gibi ilaçların kullanımının önü açıldı.
4. 2005'te AKP hükümeti tarafından Köy Hizmetleri de kapatılarak kırsal alanda çalışma yapan kurum kalmadı.
5. 1985'te Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü kapatıldı; hayvan sağlığı ve sağlıklı temiz et tüketimi denetimsiz ve kontrolsüz hale geldi.
6. Tarım Satış Kooperatif Birlikleri'nin pek çoğu işlevsizleşti ya da AKP iktidarına yakın kimseler tarafından rant haline getirildi.
7. Tarım Mahsulleri Ofisi, ekmek, un fabrikası kurmak ve

buğday fiyatlarını üretici köylüler lehine dengelemek gibi işlevleri vardı. Bunun yanı sıra tarım depolarında olası kıtlık ve buğday üretiminin az olduğu dönemler için gıda güvenliğini sağlayan bir işleyişe sahipti.

8. Covid-19 gibi salgın sürecinde olduğumuz bu günlerde ithalata bağımlı bir politikanın ne kadar karşılıksız olduğu daha iyi anlaşıldı. Özellikle ithal edilen tahıllar, Covid-19 salgını dolayısıyla ticaretin durmasıyla tahıl depolamanın kıtlıkla karşı karşıya geleceğimiz zamanlarda önemi arttı.

9. Bünyesinde bulunan 32 işletme ve isim hakkıyla beraber Süt Endüstrisi Kurumu (SEK) 1995'te özelleştirilerek üreticiden alınan sütlerin fiyatı şirketler tarafından belirlenmeye başlandı.

10. 2018'de hükümet, devlete ait 14 şeker fabrikasını özelleştireceğini duyurduktan ihaleye çıkmıştı. Fabrikalardan 9'u yeni sahiplerini bulmuştu. Yandaşlara değerinin çok altında satıldı. Gıdalarda Nişasta Bazlı Şeker üreten Cargill gibi şirketler piyasayı tekeline aldı. <https://www.internethaber.com/seker-fabrikalari-bakin-kime-kaca-satildi-iste-tam-listesi-1864131h.htm>

11. Et ve Balık Kurumu, yem fabrikaları özelleştirilerek et fiyatlarının kontrolü üreticiden şirketlere geçti. Yoksulluk sınırında veya altında yaşayan yaklaşık 30 milyon insanımız et fiyatlarının yüksekliğinden et tüketemez durumda. <https://www.sozcu.com.tr/2020/ekonomi/alim-gucu-azaldi-halk-et-yyemiyor-5661420/>

12. Çiftçi bankası olan **Ziraat Bankası** işlevini kaybederek çiftçiye verdiği krediden daha fazla krediyi havuz medyayı satın alması için Demirören grubuna verdi. 2 yıl ödemesiz 10 yıl vadeli kredi 700 milyon TL. <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201804071032942244-demiroren-dogan-ziraat-iki-yil-odemesiz-on-yillik-kredi/>

TÜRKİYE'DE NEOLİBERAL GIDA REJİMİYLE BİRLİKTE

1. Türkiye tarım ve hayvancılığın tüm alt sektörlerinde ithalata yöneldi.
2. Temel gıda maddelerinde birçok ürün yurt dışından ithal ediliyor.
3. Marketlerde satılan bakliyat ürünlerinin birçoğunu Hindistan, Çin, Arjantin, Brezilya, Kanada ve ABD menşei ürünler oluşturuyor.
4. Bu ülkelerden Mercimek, Fasülye, Nohut, Barbunya gibi ürünler yılda yaklaşık 1 milyon ton ithal ediliyor.
5. Dünyanın en büyük tahıl üreticisi Cargill'in yıllık cirosu yaklaşık 150 milyar dolar. Türkiye'de şeker fabrikalarının özelleştirilmesi için raporlar hazırlayan Cargill şirketinin Türkiye'deki ticari faaliyetlerine yönelik AKP tarafından %70 vergi indrimi sağlanıyor.

<https://www.evrensel.net/haber/403371/chpli-gaytancioglu-cargille-yuzde-70-vergi-indirimi-akpnin-cargill-sevdasi>

Fotoğraf: Cargill

Dünyada Nişasta Bazlı Şeker'in kontrolü ve üretimini yapan Cargill.

6. Şeker yerine kullanılan Nişasta Bazlı Şeker'in türevlerinden olan Mısır Şurubu hemen hemen yediğimiz içtiğimiz ürünlerin neredeyse tamamına yakınında kullanılıyor.

TOHUM NEOLİBERAL GIDA REJİMİNİN EGEMEN OLMASINDA STRATEJİK ÖNEME SAHİP!

⚠️ 2006 yılında çıkarılan 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu ile tohumların kontrolü özel şirketlere bırakılmış hem üreticinin üretimin temel ölçüğü olan atalık tohumun kullanılmasının önüne geçilmiş hem de üretilen gıdaların hibrit tohumdan üretilmesinin önü açılmıştır.

⚠️ 1980'li yıllarda tohumluk pazarının büyüklüğü 80 milyon dolar iken günümüzde ticari tohumluk hacminin yaklaşık 400 milyon dolara ulaşmıştır.

⚠️ Türkiye'de tohum pazarının %40'ı özel tohum şirketlerinin elinde. Özellikle hibrit sebze, ayçiçeği, mısır ve patatesten özel şirketlerin payı %100'lere ulaştı.

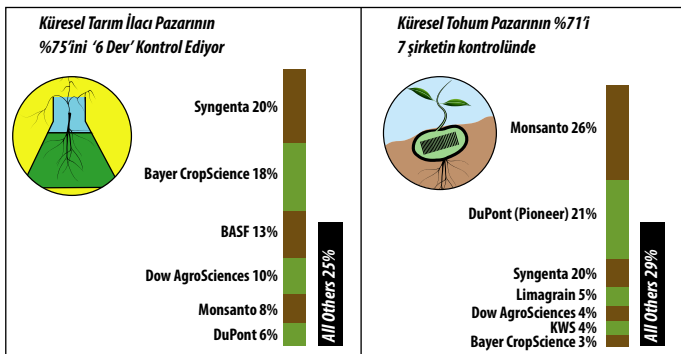
⚠️ Sebze tohumlarında dışa bağımlılık oranı %85'e ulaşmıştır.

⚠️ Mısır tohumluğunda **Monsanto** %10, **Pioneer** %72'lik bir paya sahip. Pamukta Monsanto ve **Bayer**'in ağırlığı toplam %80 düzeyine ulaşmıştır.

⚠️ Son 10 yıllık ortalamalara göre, kimyasal gübre tüketiminin yaklaşık %55'i yerli üretimle karşılanırken %45'i ithalatta yabancı şirketlerden karşılanmaktadır.

⚠️ Türkiye'de tarım ilaçları pazarının büyüklüğü yaklaşık olarak 350 milyon dolar olup; yıllık ortalama ilaç tüketimi 33 bin tondur.

⚠️ Tarım ilaçları pazarında %22'lik payı ile **Hektaş** ilk sırayı almakta, onu **Bayer** ve **Syngenta** izlemektedir. Bu üç firmanın pazardaki payı %65'i bulmaktadır.

Fotoğraf: tarim.com.tr

⚠️ Türkiye'de tarım sektörüne kullandırılan toplam nakdi kredi miktarı, 2009 yılında 15 milyar 321 milyon 923 bin TL iken, 2017 yılında 86 milyar 947 milyon 236 bin TL'ye ulaşmıştır.

⚠️ 2018 yılında ise, kredi miktarının bir önceki yıla göre yüzde 15,81 artarak 100 milyar 695 milyon 39 bin TL'ye ulaşmıştır.

⚠️ Tarım sektöründe 2009 yılından bu yana kamu sermayeli bankaların payı en fazla 2011 yılında yüzde 74,31 olmuştur. 2018 yılında ise yüzde 71,29'a gerilemiştir.

⚠️ 2018 yılında yerli özel bankaların payı yüzde 11,15 iken yabancı bankaların payı ise yüzde 20,11'tir. (Kaynak: TZOB)

GIDA REJİMİ VE GIDA GÜVENLİĞİ

Neoliberal gıda rejimi, gıda üretimi ve tüketimi arasındaki belirli ilişkilerin küresel kapitalizmin işleyişi ve yeniden üretimi için nasıl merkezi olduğunu açıklamak için gıda güvenliğinin ve insanların beslenme biçimlerinin nasıl tersyüz ettiğini bütünsel olarak gösterir.

Neoliberal gıda rejimindeki gıda üretimi ve tüketiminin belirlenmesi veya sınırlandırılması, sadece ekonomik olarak sermayenin büyümesini sağlamaz, aynı zamanda bir toplumun sosyal, kültürel, sağlık ve ekolojik sonuçları da dahil olmak üzere ortaya çıkardığı çoklu bağlantıların boyutlarını göstermektedir.

Çağdaş gıda sistemi, özel sermaye ve şirketlerin küresel bir organizasyon oluşturmak için sınırlar arasında ve gıda zinciri boyunca hareket etmesidir. Dolayısıyla gıdaların nasıl üretildiği, işlendiği ve satıldığı artık çok uluslu şirketler tarafından belirlenmektedir.

1. Gıda sistemi kaçınılmaz olarak, dünya pazarında gıda üretimi için fiyat yoluyla oluşturulan tüm kaynak girdileri de dahil olmak üzere tüm üretim faktörlerinin metalaşmasına doğru ilerledikçe, neoliberal gıda rejiminin nihai hedefi, şirketlerin kârlılık yararına tamamen belirlenebilir olması için koşullar yaratır.

Sağlığınız, şirketlerin tekeline, AKP'nin rantına bırakılmayacak kadar değerlidir!

2. Çokuluslu şirketlerin kârlılığı için üretilen markaların geliştirmekte olan bir ülkeye gelişinin olumsuz etkileri olabilir; yeni gıda beklentileri yaratmak, tüketilen gıda seçeneklerini genişletmek ve tüketicileri yüksek oranda işlenmiş, katkılı (glikoz ve renklendiriciler) yoğun gıdalara yönlendirmek gibi.

Glikoz, mısır şurubu olarak da bilinen madde, günümüzde hazır olan bütün yiyeceklerin içinde çokça bulunmaktadır. Glikoz, maliyetinin düşük olması ve kolay temin edilmesi nedeniyle gıdaların raf ömrünü uzatmak amacıyla firmaların vazgeçemediği bir maddedir. Glikoz, şeker dengesini alt üst edererek vücudun hormonal yapısını bozar ve kanser başta olmak üzere birçok hastalığa neden olur.

3. Neoliberal gıda rejimi, toplumun sağlıksız beslenmesi sonucu gıda kaynaklı beslenme bozukluklarına neden olmaktadır.

4. Neoliberal gıda rejiminde üretilen gıdaların; işleme, imalat, dağıtım, perakende satış vb. maliyetlerle değeri yükselmektedir. Şirketler maliyetleri düşürmek amacıyla daha ucuza mal olan katkıları kullanmaktadır.

Pınar Frii Kırmızı Üzümlü Gazlı İçecek

Ürün doğal kaynak suyuna karbondioksit eklenerek üretilmiş bir gazlı içecektir.

250 ml.'lik tek şişe 29,7 gr. ilave şeker (-15 tane küp şeker) içermektedir.

Ürün kolada kullanılan Amonyum Sülfür (E150d kodlu renklendirici kanser ile ilişkilendirilmektedir.)

Üzüm suyu konsantresi oranı belirtilmemiştir. (Üründe ayrıca üzüm aroma vericisi vardır.)

İçindekiler: Doğal kaynak suyu, Şeker, Üzüm Suyu konsantresi, Karbondioksit, Asitliği Düzenleyiciler (Sitrik asit, Sodyum sitrat), Renklendiriciler (Antosiyaninler, Amonyum Sülfür Karamel), Kıvam arttırıcılar (Akasya gamı, Ağaç reçinesinin gliserol esterleri), Üzüm aroma vericisi, Koruyucular (Potasyum Sorbat, Sodyum Benzoat), Vitaminler (B6 vitamini, B12 vitamini)

Enerji 48 kcal
Karbonhidrat 11,8 gr.
Yağ <0,5 gr.
Protein <0,04 gr.
Lif <0,03 gr.
* 100 ml. ürün için verimlidir.

Gıdadedektifi.com
#neoliberalizmin

Fotoğraf: gıdadedektifi.com

5. Neoliberal gıda rejiminde şirketler için kârlılık birim satışlara bağlıdır ve zorunlu olarak iş hacminin büyük olması gerekir. Dolayısıyla, tüketicilerin ihtiyaç duyduklarından daha fazlasını satın almaları için tüketicilerin daha fazla ürünü almaları için her türlü teşvik söz konusudur.

6. Buzdolabını her açtığınızda küresel gıda sistemine dahil olursunuz!

Fotoğraf: yeniasya.com.tr

Dünya genelinde üretilen tüm yemeklerin üçte biri, yaklaşık olarak 1,3 milyar ton yemek, israf ediliyor.

7. Reklamlar, "bir tane de bedava!" gibi sloganlarla ucuz gıdayı teşvik etmektedir.

Fotoğraf: <https://www.sikayetvar.com/yemek-sepeti/reklam>

8. Türkiye'de her yıl 214 milyar liralık gıda israfı yapılıyor. Bu miktarla 100 yataklı 80 hastane, yıllık 500 bin yolcu kapasiteli 18 havaalanı, 16 derslikli 500 okul, 300 öğrenci kapasiteli 250 yurt ve 500 kilometrelik bölünmüş yol gibi hizmetlerin herhangi biri yapılabilir. (Fotoğraf(gıda israfı): yeniasya.com.tr/ Fotoğrafın altı: Dünya genelinde üretilen tüm yemeklerin üçte biri, yaklaşık olarak 1,3 milyar ton yemek, israf ediliyor.

GIDA REJİMİ VE BESLENME

Özellikle gelişmekte olan Türkiye gibi ekonomilerde beslenme biçimindeki değişimin temelini oluşturan birçok faktör var. Artan kentleşme, artan hane halkı geliri, yabancı markalar, küresel süpermarket ve yemek servisi zincirlerinin daha fazla pazara girmesi; reklam ve kitle iletişim araçlarının genişlemesi gibi. Neoliberal gıda rejiminin egemen olduğu günümüzde bir taraftan şirketler daha fazla ürün satmayı amaçlarken diğer taraftan Birleşmiş Milletler'e göre, dünyada 821 milyon kişi, dolayısıyla veyüzünde yaşayan 9 kişiden biri açlık sıkıntısı çekmektedir.

Dünya genelinde sebze ve meyve daha az tüketilmekte, neoliberal gıda rejiminin egemen olduğu dengesiz beslenme, sağlık sorunlarını ve ölümleri de beraberinde getirmektedir.

- 2017 yılında yüksek tansiyon sebebiyle 10.4 milyon kişi yaşamını yitirirken yine aynı yıl dengesiz beslenme küresel çapta 10.4 milyon kişinin ölümüne yol açtı.
- Günümüzde işlenmiş gıda tüketimi ve ev dışındaki öğün sayısı artmaktadır. Bu durum beslenme alışkanlıklarımızı olumsuz yönde değiştirmektedir.

3. Türkiye'de 2011 yılı gazlı içecek tüketiminin kişi başı 45 litre olarak gerçekleştiği dikkate alındığında, toplam tüketim 3,3 milyar litreyi aştı.

Coca-Cola Orijinal Tat

İlave şeker olarak Sofra şekeri veya Glukoz-fruktoz şurubu içermektedir. (Şeker kaynağı kutu üzerinde -S ve -F harfleriyle belirtilmiştir.)

Ürünün 250 ml.'lik tek kutusunda 28 gr. ilave şeker (Yaklaşık 14 tane küp şeker) bulunmaktadır.

Ürün Karbondioksit ve Fosforik asit içermektedir. (Gazlı ve asitli bir içecektir)

Üründe 150 mg/l düzeyinde Kafein bulunmaktadır.

www.gidadedektifi.com

Gidadedektifi.com #NeYedigizBilir

İçindekiler: Su, Şeker veya Glukoz-fruktoz şurubu, Karbondioksit, Renklendirici (Karamel), Asitliği Düzenleyici (Fosforik asit), Doğal aroma vericiler, Kafein (maks. 0,15 g/l)

→ Enerji 45 kcal
→ Karbonhidrat 11,2 gr.
→ Yağ Yoktur
→ Protein Yoktur
→ Lif Yoktur
* 100 ml. ürün için verilmiştir.

Fotoğraf: gidadedektifi.com, CocaCola

200'den fazla ülke ülkede satılan Coca Cola fazla kilo ve yağlanmadan kansere kadar birçok hastalığa neden oluyor

4. Günümüzde, bir milyar insan, yetersiz protein ve yağla beslenmektedir. Buna karşılık daha fazla sayıda insan ise aşırı kilo ve obeziteyle sonuçlanan biçimde beslenmektedir.

5. Obezite, kalp hastalığı, böbrek yetmezliği, tansiyon, diyabet, çölyak hastalığı ve kanser vb. bir dizi sağlık problemi doğrudan günümüz beslenme biçimiyle ilişkilidir.

6. Değişen beslenme kalıpları, büyük ölçüde bitkisel yağlar, hayvansal yağlar, şeker ve tuz içeren katkı, besin açısından fakir sahte gıdalar günümüzün değişen beslenme biçimini yansıtmaktadır. Palmiye yağı kanser yapabilir. Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi'nin (EFSA) hazırladığı rapora göre palm yağı kanserojen içermektedir. Ayrıca Her saat 300 futbol sahası büyüklüğündeki bir alan, sadece palm yağı yetiştirme arazisi yapılmak amacıyla yok edilmektedir. Palm yağı üretimi aynı zamanda doğal yaşamı da olumsuz etkilemektedir. Sumatra kaplanı ve Orangutanların nesilleri bu yüzden tükenme tehidiyle karşı karşıyadır.

7. Bu tür gıdalarla karakterize edilen beslenme, yerel özgünlüklere göre değişen mutfak geleneklerinin yerini alarak yeni beslenme biçimlerini ortaya çıkartıyor.

8. Yetersiz beslenme veya katkı içeren gıdalarla beslenme Covid-19 gibi bulaşıcı hastalıklara karşı bağışıklık sistemini zayıflatmaktadır.

9. İşlenmiş gıdaların üretimine ve perakende satışına yapılan doğrudan yabancı yatırımları, Türkiye'de beslenme kalıplarını değiştirmektedir. 2006 yılında çıkartılan tohumculuk yasası hibrit tohumlarla üretilen gıdaların gündelik hayatımıza doğrudan girerek beslenme kalıplarımızı temelinden değiştirmiştir. Ayrıca Anadolu'da beslenmenin temelini oluşturan ekmekte beyazlatıcı Benzoil Peroksit, Potasyum Bromat katkı maddelerinin kullanılması kanserojen maddeler içermektedir.

EN SAĞLIKLI GIDA DOĞAL GIDADIR

Şimdiye kadar neoliberal zamanlardaki gıda rejiminin hegemonyasını ve yaşamımıza olası etkilerini nitel ve nicel yönleriyle ifade ettik.

Peki sadece bir tane mi gıda rejimi var? Elbette hayır. Neoliberal gıda rejimi sağlığımız ve yaşamımız üzerine hegemonyasını inşa ederken biz, Covid-19 salgınının olduğu bu süreçte sağlıklı beslenmenin imkanlarını oluşturmalıyız. Her bir birey ne yediğinin bilmelidir. Bu bilinçle hareket etmelidir. Tükettiğimiz gıdaların sağlığımızı açısından yıkıcı etkilerini dikkate alarak beslenme tarzımızı, yaşamımızın değerli olduğunun bilinciyle belirlemeliyiz.

Hazır katkı gıdalar çeşitli hastalıklara neden olmasının yanı sıra, Covid-19 virüsüne karşı vücut direncimize ve bağışıklık sistemimize bir fayda sağlamadığı ortadadır. Covid-19 salgınıyla hastalıkların yaşamımızı etkilediği bu süreçte, doğal beslenmenin yollarını bulmalıyız. Pandemi sürecinde HDP olarak doğal beslenme ve alternatif bir gıda rejiminin oluşturulmasına örnek olarak belediyelerimizden birkaç örneği paylaşmak isteriz.

SİLOPİ BELEDİYESİ

Halkların Demokratik Partisi'nin Silopi Belediyesi, 9 dönümlük arazide Kadın Politikaları Müdürlüğü'nün öncülük ettiği sebze ekim çalışmalarına başladı. Eşbaşkanı Adalet Fidan'ın da ekim çalışmalarına katılmasıyla kollektif ekolojik gıda politikası gerçekleştirilmeye başlandı. Silopi Belediyesi tarafından ekimi yapılan ürünler arasında biber, salatalık, patlıcan, roka maydanoz, tere, dereotu yer alan gıda ürünlerinin sadece bir kısmını oluşturmaktadır.

Fotoğraf: Silopi Belediyesi

Silopi Belediyesi eşbaşkanı Adalet Fidan (sağda, yeşil gömlekli) ekim çalışmalarına katılarak destek verdi.

İnsanların ne yediğini bilmeye hakkı var!

Covid-19 salgını sürecinde olası gıda krizi veya gıda kıtlığına karşı belediye, Silopili yurttaşların sıkıntı çekmemesi için seferber olmuş durumda. Hele ki hastalıkların yaşamımızı kuşattığı bu dönemde ekolojik tarımla birlikte gıda egemenliğini gözetilen bir yerde insanların sağlıklı ve ucuz gıdaya erişimi konusunda belediyemizin çalışmasını önemli buluyoruz. Yurttaşlarımız kaynağı belli olmayan gıdaları tüketmek yerine, Silopi Belediyesi'nin tarımsal faaliyetiyle ürettiği gıdaları tüketerek sağlıklı ve doğal beslenebilecektir.

Fotoğraf: Silopi Belediyesi

Kadın Politikaları Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan sebze bahçesi 9 dönümlük arazi üzerine kurulu. Sebze bahçesini kadınlar ekiyor.

KARS BELEDİYESİ

Kars Belediyesi, **"Tohumu toprakla, alın terini dayanışmayla buluşturuyoruz!"** sloganıyla Kars'taki ekilmeyen tarım arazilerini ekme ve çiftçilere tohum desteği vermeye başladı.

Ekilen tohum, öyle hibrit tohum da değil, bildiğiniz atalık tohum! Kars Belediyesi eş başkanları Şevin Alaca ve Ayhan Bilgen, kentteki kooperatiflerle dayanışma içinde hem yerel ekonominin gelişmesini tarım ile sağlamak, hem de Karanlı yurttaşların sağlıklı gıdaya erişimi konusunda önemli bir faaliyet yürütüyor. Eşbaşkanlar yerel üretimin gelişmesi konusunda kararlı çalışmalar yapıyor. Örnek olarak; bahçesi olana fidan, tarlası olana tohum, arı yetiştiricileri için kovan, kaz hayvancılığı yapanlar için kümes desteği sunuluyor.

Fotoğraf: karsguncel.com

HDP Kars Belediyesi eşbaşkanları Ayhan Bilgen ve Şevin Alaca

Kars Belediyesi bir taraftan tarlada sebzeden tahıla kadar pek çok gıdanın üretimine başlamışken diğer taraftan belediye bünyesinde yerel kooperatiflerin ürünlerinin de KarsBel markasıyla satışına başlamıştır.

KarsBel ürünlerin tadına baktınız mı?

Bakmadıysanız en kısa zamanda belediye ile iletişime geçerek ürünleri tedarik edebilirsiniz. Bizim belediye diye söylemiyoruz, Bir balı var; hem de doğal içinde glikoz da yok, rahatlıkla tüketebilirsiniz. Hele bir peyniri var böyle bir lezzet böyle bir doğallık yok, şirketlerin raf ömrünü uzatmak için kullandığı katkı maddeleri yok, tamamen doğal olduğu için hem besin değeri yüksek hem de sağlıklı! Türkiye'nin pek çok bölgesinde gıda topluluklarına kooperatif satış noktalarında KarsBel ürünlerini kolaylıkla bulabilirsiniz.

Fotoğraf: KarsBel

Ev ekonomisine katkı sağlamak ve sağlıklı beslenmek için gıdalarımızı kooperatiflerden sağlayabiliriz. Bunun ötesinde alacağımız ürünlerle çokuluslu gıda şirketlerini desteklemek yerine yerel ekonomileri kooperatifler aracılığıyla canlandırabiliriz. Kooperatiflerden gıdalarımızı almakla alternatif ekolojik bir gıda rejiminin inşasını sağlayabiliriz. Çevremizdeki gıda topluluklarına katılarak, gıdaların hayatımızdaki rolü hakkında bizimle aynı düşünen insanlarla örgütlenebiliriz. Birçok nedenden ötürü Türkiye'de özellikle büyük şehirlerdeki tüketiciler gıda toplulukları ve tüketici kooperatiflerinde bir araya geliyor. Sadece İstanbul'da bu topluluk ve kooperatiflerin sayısı 20'yi geçti.

Fotoğraf: sozcu.com.tr

“NE TOPRAK İNSANSIZ YAPAR NE DE İNSAN TOPRAKSIZ”

Ramazan Yüksekayla 65 yaşında, yaklaşık 30 yıldır Mersin’de yaşıyor. Hayatı boyunca farklı işlerde çalışmış. Bin bir emekle biriktirdiği parasıyla bir sitede bahçe katında ev alabilmiş ancak. Ramazan Dayı (sitede herkes ona böyle sesleniyor.) sitenin bahçesinde kendisine bir bostan yapmış, sebzesinden meyvesine, yeşilliğinden kışlık stokuna kadar bütün gıdaları bostanında yetiştiriyor. Mersin iklimi elverişli olduğu için yılda iki üç ekim yapabiliyor. Hem mevsimindeki gıdaları tüketiyor hem de isotundan domatesine kadar bütün gıdaları konservelerle kışlık için hazırlıyor. Ramazan dayının vazgeçilmezi isot, kendisi Siverekli olduğu için kırmızı acı bibere isot diyor! Bir Urfalının yanında isot hakkında konuştuğunuzda size sağlık açısından ne kadar faydalı olduğunu size uzun uzun anlatabilir.

Fotoğraf: Çağlar Fırat

Ramazan Yüksekayla, toprakla uğraşmayı seviyor ve bostanı ekerek aynı zamanda ev ekonomisine de katkı sağlıyor.

Ramazan Dayı’ya neden bostan ektiğini sorduğumuzda, en önemli gerekçesinin sağlıklı ve doğal beslenmek olduğunu ifade ediyor ve eklemekten edemiyor: “şimdiki sebze ve meyveler doğal değil, ilaçlı!”

Ektiği tohum, atalık tohum ve isot şitillerini (fidelerini) her sene Siverek’ten getiriyor. Bostandan sitede oturan komşuları da faydalanıyor. Sitenin manavı gibi bostan. Salata yapmak isteyen, yeşillik için istediğini topluyor. Ramazan Dayı’nın yakındığı tek şey ise sitenin çocuklarının oyun oynarken dikkat etmeden bostanına zarar vermeleri. İlk başta çocuklar epey zarar veriyor-muş ancak sonradan çocuklara bostanın değerini anlatmaya başlamış. Anlayan çocuklar çoğu zaman Ramazan Dayı’ya yardım ediyor, istemeyenler de başka yerde oynuyorlar. Bostana gittiğimde semaverinde demlediği çayından içirmeden bırakmıyor. Çay içerken bostan hikâyesini özetleyen bir söz söylüyor; “benim toprağım elimde hayatımda, yaşadığım her yere götürürüm, ne toprak insansız yapar ne de insan topraksız!”

Fotoğraf: Çağlar Fırat

EKOLOJİK TARIM

Dünyada neoliberal gıda rejiminin egemen olmasına paralel olarak doğanın zarafetini ve dengesini önemseyen aktivistler; gıda toplulukları, kooperatifler vb. örgütlenmelerle mevcut endüstriyel tarımın dışında ekolojik bir üretimin mümkün olduğunu göstermek için faaliyetlerde bulunmaktadır. Ekolojik tarım, neoliberal gıda rejiminin pestisit gibi zehirlerle insan ve doğa üzerindeki tahribatını kabullenmeyerek doğa ve insan arasındaki ilişkinin belirli bir dengede yürütülmesini hedeflemektedir. Halkların Demokratik Partisi olarak doğa ve insan sömürsüne dayanan her türlü üretim ilişkilerine karşı, yaşamın ne kadar değerli olduğunu gören bir temelde ekolojik tarımı yapan insanlarımızın tarafında olduğumuzu bir kez daha ifade ediyoruz. Çünkü yaşamı değerleştirenler insanı ve doğayı sevenlerdir.

Türkiye’nin pek çok kırsal alanında kahir ekseriyetini küçük ölçekli çiftçilerin oluşturduğu insanlar tarafından önemli oranda ekolojik tarım yapılmaktadır. Bu gruplar endüstriyel tarımın dayattığı mono kültür üretim biçimine karşı alternatif üretim biçimini gerçekleştiriyor. Hali hazırda endüstriyel üretimin di-

şında kalan küçük ölçekli üreticiler Türkiye’nin kırsal alanlarında geleneksel bilgi birikimiyle tarım yapıyor. Bunların dışında kent havasını teneffüs etmiş kentliler ekolojik tarımı hem konuşuyor hem de gerçekleştiriyor.

Bediz Yılmaz ve Serdar Keskin

Fotoğraf: Çağlar Fırat

Ev Ekmeği

Mersin'de Bediz Yılmaz ve Serdar Keskin yaklaşık bir yıldır ekolojik tarımla gıda ürünleri yetiştiriyor. Bir alan sadece zeytin ağaçlarıyla dolu, her yıl hasat ettikleri zeytinlerden zeytinyağı üretiyorlar. Bu sezon da bahçenin muhtelif yerlerinde; kayısıdan şeftaliye, nardan üzüme, incirden kiviye kadar meyve ağacı dikimine başladılar. Alanın diğer bir bölümünde susuz tarım yapmanın imkanlarını öğrenmek için nohut ve fasulye ekimi için denemelere başladılar. Domates, soğan, patates pazarda alabileceğiniz hemen hemen bütün gıdaları yetiştiriyorlar.

Mersin'de akademisyenlerin ve aydın insanların girişimiyle oluşturulan ve bünyesinde çeşitli etkinlikleri ve atölyeleri barındıran Kültürhanede Bediz Yılmaz ve Serdar Keskin gıda topluluğu oluşumuyla ürünlerini hasat ettikten sonra satıyorlar. Bu şekilde bir üretim biçimi ve dağıtım yöntemiyle, Çitta gıda topluluğu başta olmak üzere ürünleri tüketenler bir nebze de olsa sağlıklı beslenmenin imkanına kavuşmuş oluyor. Gıda toplulukları, neoliberal gıda sistemindeki gibi yüksek miktarlarda para kazanmıyorlar ama kazanımlarının çok olduğunu söyleyebiliriz. Kızılderili şef Seattle'nin dediği gibi paranın yenmeyen bir şey olduğunu fark ettiğimizde sağlıklı, özgür, mutlu bir yaşamın mümkün olduğunu görmüş oluruz. Çünkü ekolojik tarım sadece sağlıklı beslenmenin değil aynı zamanda dayanışma ağlarının örülmesini sağlıyor.

Endüstriyel üretimin beslenmemizi ters yüz ettiği, sağlığımızı bozduğu bu rejime karşı aynı zamanda mikro ölçekte üretimler yapmak da elimizde. Korona günlerinde vücut direncini arttıran katkısız gıdaları evlerimizde üretebiliriz. Temel yiyeceğimiz olan yoğurt ve ekmeği evde doğal ve sağlıklı yollardan yapabiliriz.

Yoğurt

Koronavirüs günlerinde katkı maddesi olmadan evde hazırlanan yoğurt sağlığımızı korumak için önem teşkil etmektedir. Ev yapımı yoğurdun vücut direncini arttırmada ve hastalıklardan korunmada etkili olduğu bilinmektedir. Yoğurdu "süper besin" yapan özelliklerin yarısı "vitamin, mineral ve güçlü protein yapısıyla", yarısı da "probiyotik ve prebiyotik gücüyle" ilgilidir.

Günde bir kâse ev yoğurdu tüketmek şifa kaynağıdır. Yoğurt, kan şekerini dengeler, kolesterolü düşürür, grip gibi viral enfeksiyonlardan korur, göbek eritir! en önemlisi bağışıklı sistemini güçlendirir.

Fotoğraf: alternatif hayatlar.blogspot.com

Çeşitli türlerde; çavdar, yulaf, kepek, tam buğday hatta beyaz undan yaptığımız ev ekmeği bakkalarda fırınlarda satılan beyaz ekmekten çok daha faydalıdır. Çünkü dışarıda yapılan ekmeklerin çok kabarması, üzeri kızarması ve lezzetli olması amacıyla içine ekstra katkı maddeleri koyulmaktadır. Beyaz ekmeğin ne kadar sağlıksız ve besin değeri düşük bir yiyecekse ev ekmeği veya ekşi mayalı ekmeğin faydaları da saymakla bitmez. En başında anemi (kansızlık) hastalığına iyi gelir. Fiziksel gelişimi ve işgücü kapasitesini artırır.

Fotoğraf: sosyaltarif.com

Ekşi Mayalı Ekmek Yemek Nedenleri:

İçinde, B12, B1- B6, niasin, folat, riboflavin, E vitamini, magnezyum, fosfor, çinko, selenyum, demir, manganez, kalsiyum, potasyum, değerli yağ ve protein asitleri vardır. Bünyesinde yararlı bakteri ve mantarları bulundurmaktadır.

Hazır ekmeklere oranla evde yapılan ekmeğin daha düşük glikemik indekse sahiptir. Bu yüzden kan şekerini birdenbire yükseltmez. Bu da hızlı acıkmanın önüne geçen bir durumdur.

Evde yapılan ekmeğin, bağırsağı rahatlatarak enfeksiyon ve hastalıklara karşı korur, hazmı ve boşaltımı kolaylaştırır.

HDP Genel Merkez

Adres: Barbaros Mah. Büklüm Cad. No: 117 06680 Çankaya/Ankara

@HDPgenelmerkezi

www.hdp.org.tr

HALKLARIN
DEMOKRATİK
PARTİSİ